
Gëzim Ajgeraj

SHTIGJET E BARDHA

REVISTA LETRARE

Zvicër, 2006

Mërgimi i shoqëruar nga Shpendi, ktheheshin në atdhe. Ecnin përskaj rrjedhës së lumit, në drejtimin e kundërt të shtratit të tij. Të veshur me rroba ushtarake, me emblemën e UÇK-së mbi kapelë dhe armët krahut, ata udhëtonin bjeshkës përpjetë në drejtim të kufirit Shqipëri-Kosovë. Mërgimi kishte udhëtuar nga Zvicra, deri në Tiranë, me aeroplan dhe prej aty në drejtim të Kukësit ku e kishte pritur Shpendi, i cili pat ardhur nga Kosova për bartjen e armatimit dhe për nevojat tjera të UÇK-së. Në Kosovë tani më bëhej luftë dhe vullnetarë ktheheshin nga të gjitha shtetet e botës. Rrugën e lirisë e kishte marrë edhe Mërgimi. Deri sa po ecnin përskaj lumit përpjetë, ai e lëshoi një ofshamë të thellë dhe tha: Rrugë e gjatë kjo rruga e lirisë sonë, apo jo Shpend? - iu drejtua atij.

U lodhe? - e përcolli me një qeshje humori Shpendi.

Jo mor jo, larg asaj, por mu kujtuan, sa e sa rrugëtime të sa luftëtarëve të lirisë, përpara nesh dhe më beso, - u kthye nga shpendi, nuk ka libra që do të mund t'i nxinte vuajtjet e këtij populli, nganjëherë njeriu pa i provuar ato, nuk ua di peshën, por kur i përjeton vetë, është tjetër ndjenjë. Pasi që i bëri disa lëvizje të çantës që e mbante mbi shpinë, vazhdoi: ah, se ç'më vret kjo çantë këtu në shpinë, dhe tregoi me dorë vendin ku po e pickonte një pullë e çantës mbushur plot municion.

Nuk je i këtij gazepi ti, je mësuar në fabrikë. As diellin me sy nuk e ke parë, ndaj të mundon kjo rrugë, - tha Shpendi, sa për ta ngacmuar.

Ndal, o ndal, se s'desha të ankoem, por ka dhjetë vjet që s'kam udhëtuar kund në këmbë, pastaj edhe peshë nuk kam bartur asnjëherë.

Mjerë veturat me ty, - tha Shpendi dhe ia plasi gazit. Qeshën zëshëm të dy. Rrjedha e lumit që rridhte përskaj tyre herë pas here ishte më e zhurmshme. Mbushe, o mbushe, i thoshte atij ushtari atje në pikën furnizuese në Kukës.

Jo mor Shpend, nuk ankoem për peshën. Kosovën do ta arrijë patjetër, i gjallë o i vdekur, ndoshta vitet kanë rënduar mbi mua, pastaj edhe kurbeti, por kur e mendoj se jemi nisur rrugës së lirisë, vetja më duket sikur marr krahë.

Kur të thashë, të ndalemi pak ditë në Shqipëri, në ushtrime ushtarake, dua sa më parë të hyj në Kosovë, ma preve - iu përgjigj Shpendi. Ai mundohej ta bëjë sa më të shkurtë rrugën me humorin dhe ngacmimet e herëpashershme që ia bënte Mërgimit. Shpendi kishte përvojë në këtë rrugë, sepse udhëtonte shpesh andej këndej kufirit.

Eh, Kosova, Kosova!... Ka dhjetë vjet, që s'ia kam parë gjelbërimi, si qel lulja, si këndon bilbili në pranverë, pastaj, paramendo mor Shpend, sa djem e vajza janë rritur e janë bërë burra e nëna. Shumicën nga ata i lashë fëmijë, e sot kur ua dëgjoj emrat kah i prinë UÇK-së, më beso, zemra më bëhet mal dhe shpesh i them vetes: ora ime, këto dhjetë vjet, ka ngelur mbrapa. Ai po fliste shumë përmallshëm tek po i drejtohej Shpendit.

Ndoshta ke të drejtë, - i tha Shpendi, por ti ke qenë gjithmonë në veprim, në organizimin e mërgatës rreth çështjes kombëtare.

Jemi munduar, - pohoi Mërgimi, dhe u ul pranë rrjedhës së lumit, e futi dorën e djathtë në ujë, e mbushi atë dhe e hodhi ballit. Kanë ujë të pastër bjeshkët tona. I sheh, si bora e maleve, edhe borën e mbajnë gjatë këto bjeshkë. Më kujtohet, dikur si fëmijë, e pyesja babanë kur dilnim mbi kodrat e Vërrinit, ç'janë ato lara të bardha atje mbi Pashtrik? - Është borë biro, më thoshte babai dhe më lëmonte flokët. Fliste shumë përmallshëm ai, por unë nuk e kuptoja hallin e tij. Gjithmonë kisha dëshirë të vija në pikë të verës dhe t'i mbushja grushtet me borë. Dhe, kur i thosha pse nuk shkojmë një herë tek ajo kodër, ndalej më shikonte, por unë isha ende i ri dhe nuk donte të më ngacmonte. Vetëm kur ngulja këmbë ta dija arsyen, më tha: - Atje është Shqipëria biro, është nëna jonë. Mbi atë kodër ka një gur kufiri

---

---

që s'guxojmë t'i afrohemi. Na ka ndarë Serbia dhe Evropa duke na tradhtuar. Po, si mund të ndahet bjeshka?- e pyesja unë. Armiqtë i ndajnë, bjeshkët, qytetet, vëllanë nga vëllai, motrën nga vëllai, nënën nga fëmija... Eh, ofshante ai, çfarë s'bëjnë ata. Më beso mor Shpend, kur e kujtoj se një ditë do ta shkullim atë gur, më duket se e marr fuqinë e bjeshkës. Piu edhe pak ujë aty pranë lumit dhe u nisën rrugës përpjetë.

Ka edhe shumë rrugë deri te guri i kufirit? - e pyeti Shpendin.

Po e mbajtëm këtë hap të ecjes, edhe nja katër orë do të jemi atje lart. Ndoshta pas mesit të natës do të jemi brenda në Kosovë, - u përgjigj ai.

Ke kaluar shumë herë këtë rrugë Shpend?

Shumë herë dhe, çdoherë që më janë dhënë detyra nga shokët.

Ecën si shqiponjë e alpeve. Edhe nofkën e ke të bukur,- shtoi Mërgimi.

Ha, ha, ha, qeshi Shpendi. - Kjo puna e nofkës e ka një histori, - vazhdoi ai, kur na e patën rrethuar policia serbe shtëpinë, gjatë kohës së ilegales. Unë pata ikur përpara, nëna ishte merakosur se mos gjendesha brenda, ndërsa babai i kishte thënë: Ai iku si shpendët, nofkë Shpëtimi, apo jo? - pyeti ai si në humor.

Bukur të rrinë, edhe ecja jote është e lehtë si fluturimi i shpendëve.

Mos do të thuash se kam ecje grash, - tha Shpendi dhe ia plasi gazit.

Djall e ke mendjen mor Shpend, po ti mirë që shpëtove nga kthetrat serbe, sesa pastaj të thoshin, e zunë si zogun në kafaz dhe e futën në burg.

Edhe unë nganjëherë i them vetes, më mirë që mbeta jashtë, të paktën u përpoqa të bëj diç të mirë për Kosovën, a nuk është ashtu Mërgim?- iu drejtua atij.

Vazhdonin të ngjiteshin rrugës së hollë gjarpërore përskaaj lumit, ndërsa zhurmën e hapave të tyre e përpinte zhurma e rrjedhës së lumit, që derdhej teposhtë bjeshkës. Çantat e mbushura me municion dhe armët krahut, rëndonin mbi shpinë.

Pajtohem plotësisht me ty Shpend, - pohoi ai. Pastaj, ti ke bërë shumë punë, ndoshta ndonjëherë do të shkruhet ndonjë libër dhe do të ndriçohet kontributi juaj dhe i shokëve të tu. Nganjëherë, seç më kaplon një frikë, ndoshta shumë gjëra do të bien në harresë dhe kjo më brengos së tepërmi, të paktën këtë po e them nga përvoja e viteve të ilegales, shumë gjëra që kanë ndodhur gjatë asaj kohe, deri në fillimin e luftës kanë humbur.

Mbanë ditar?-pyeti Shpendi.

Kohë pas kohe kam mbajtur shënime, ndërsa me fillimin e luftës në Kosovë, mbaj rregullisht shënime, ndoshta do t'i duhen të ardhmes- tha ai. Djali të është bërë burrë, Mërgim.

Rriten fëmijët Shpend, si lisat, po ç'e do, në dhe të huaj. Po ti, u fejove? - e pyeti Shpendin.

Po, me pushkën - u përgjigj Shpendi, dhe e prekte me dorë armën e hedhur krahut duke vazhduar: Dasmën do ta bëjmë në liri, atëherë do të kemi vullnet dhe zemër për t'u gëzuar.

Po, dasmat bëhen edhe në luftë, mor Shpend. Jemi mësuar ne shqiptarët, - ia preu ai.

Po, por atëherë do t'i kishim dy gëzime, pastaj ti e di se unë i kam dhënë fjalën Kosovës, a nuk janë kurora më të mira këto rrethatore dhe kjo nuse? - aludoi në armën që e mbante krahut ai.

Mërgimi i ndali hapat dhe u kthye kah Shpendi: E di ç'po mendoja Shpend? - Me djem si ju, Kosova lirinë e ka shumë afër, seç e shoh tek ju gjeneratat reja një vrull në shpërthim. Ditën kur u nisa, djali më tha: Do të vijë edhe unë në luftë baba. Më beso, e pyeta veten: Vallë, athua unë në atë moshën e tij kam pasur një ndjenjë dhe guxim të tillë për atdheun?!

Sa vjeç është tani Agroni? - pyeti Shpendi.

Katërmbëdhjetë, - u përgjigj ai. Dhe, e di ç'bëri? - I nxori të gjitha kursimet nga arka e kursimeve dhe më tha: Këto të holla të miat, do t'i fal për fondin e UÇK-së, që t'i blejnë fishekë për ushtarët në male. Ai më tregoi se u kishte folur edhe shokëve shqiptarë në shkollë dhe të gjithë kishin vepruar njësoj. Këto ditë shpesh po më vjen në mendje: fëmijët e mi pas çlirimit të Kosovës, nuk dua të mbeten në dhe të huaj. Mjaft ia kruam shpinën Evropës, ja zbukuruam sheshet e qytetet. Pas luftës duhet të investojmë në Kosovë, sepse vetëm atje çdo investim që bëjmë, është në të mirën tonë. Kur i shoh gjithë ata shqiptarë nëpër Evropë, vetes i them: Fuqi të jashtëzakonshme ka Kosova jashtë saj. Paramendo sikur të gjithë t'i ktheheshin asaj dhe të investonin atje, shpejt do ta bënim nuse, ndonëse shkau po na e djeg e zhurit çdo ditë. Ndoshta i ka ardhur fundi këtij barbari, prandaj djeg e shkatërron pa mëshirë përpara syve të botës.

Mendon se bota do t'i kthejë sytë ndonjëherë edhe nga ne?- ndërpreu Shpendi.

Uh, - ofshani thellë ai, atëherë kur do të shkojë gjaku lumë, vonë ndoshta shumë vonë, po neve na ndihmoftë krahu dhe pushkët tona. Ajo ende nuk jep shenja mbështetjeje në luftën tonë çlirimtare. E përcjell në heshtje vrasjen dhe masakrimin e popullit tonë dhe unë i druaj kësaj heshtjeje të saj, do të na dëmtohet populli.

Edhe unë dyshoj dhe kam frikë lidhur me këtë, - tha Shpëtimi. Kemi një barbar të egër përpara, që sa herë e humb betejën me ushtarët e UÇK-së, hakmerret në popullatën civile.

E kanë nga rrënjët barbarizmin kudër popullit tanë ata. Është dhe strategji e luftës së tyre, që të futet frikë dhe përçarje në mesin e popullit tonë. Kundrejt UÇK-së ata provojnë metoda e metoda në diplomacinë tyre që ta njollosin ushtrinë tonë. Por, lufta jonë është e drejtë dhe unë nuk dyshoj në fitoren tonë.

Populli e ruan dhe e përkrah UÇK-në, është i vetmi shpëtim nga barbaria e okupatorit serb. UÇK-ja është shpëtimi i popullit tonë dhe rruga e vetme kah liria, të shohësh se si rriten rreshtat e saj çdo ditë me vullnetarë të rinj, - tha Shpendi. Për pak qaste ai u ndal dhe shikoi bjeshkëve rreth e rrotull dhe më tej vazhdoi: mbrëmja po afrohet dhe, edhe ne i jemi afruar kufirit. Më duket se jemi pak herët për ta kaluar, por do të pushojmë diku deri sa të errësohet mirë, - tha ai.

Rruga është jotja Shpend. Ti i njeh këto anë mirë. Të them të drejtën, unë gjithmonë kam menduar nga andej, se përtej kufirit menjëherë fillojnë fshatrat e Shqipërisë. Kjo paska qenë ëndërr imja dhe, kurrë nuk do ta besoj se paska kaq bjeshkë deri në fshatrat e Kukësit.

Në fillim, edhe unë mendim të tillë kam pasur kur erdha për herë të parë kësaj rruge, madje një shok imi më pat thënë: shiko orën, kur të mbushen dymbëdhjetë orë të plota, nëse nuk duhet të ndërrojmë rrugë për shkak të pritave të ushtarëve serbë, ne do të jemi në Kukës dhe ashtu më doli.

Ashtu qenka, - pohoi Mërgimi.

E ke të mbushur armën?- pyeti Shpendi.

Gjithçka në rregull, - u përgjigj Mërgimi.

Jemi afër kufirit dhe gjithçka mund të na presë atje tek ai gur, duke bërë me gisht në drejtim të gurit. Do të ulemi dhe do të pushojmë ngase je lodhur pakëz.

Jo edhe pa të, rrugë e gjatë dhe pa përgatitje paraprake. Mirë e thanë shokët, mbaroj ca ushtrime këtu në Kukës, por ta them të drejtën, dëshira për të hyrë sa më parë në Kosovë më shtynte vazhdimisht. Dhjetë vjet i kam munguar asaj dhe u bë mirë që erdhi ora jonë.

Ndjen gëzim që po kthehesh?- pyeti Shpendi.

Të them të drejtën, mezi po e pres çastin të shkel një herë dheun e Kosovës. Nuk do të ketë forcë që do të më shkulte më nga atje, se si është

---

ky atdhe yni, sa je larg tij, aq më tepër të shtohet dashurinë. Ishe dhe ti ca vite në mërgim, apo jo?- iu drejtua Shpendit.

Pesë, i kalova edhe unë atje.

Ikin vitet shpejt, pastaj jeta është më e vrullshme në dhe të huaj, - shtoi Mërgimi.

Tamam ashtu Mërgim, - foli ai derisa po kërkonte vend pranë një guri që të ulej. Ulemi këtu? - propozoi ai.

Uh! - klithi Mërgimi. Deri sa po ulej aty pranë një guri, që ngrihej si një ngrehinë muri përpjetë, e hoqi çantën e mbushur me municion dhe armën nga krahu të cilën e vendosi në prehër.

Kamë frikë se po pushuam gjatë, vështirë do ta kem të zgjohem për të vazhduar rrugë, - tha Mërgimi.

Ndoshta s'do të rrimë gjatë dhe terri sa të fillojë të erret, ne do të nisemi. Jemi në zonë kufitare, ka edhe një kilometër deri tek guri i kufirit. Sapo të pushojmë, do ta vëzhgojmë kufirin, pastaj duhet t'i mbledhim forcat dhe ta kalojmë sa më shpejt kufirin, - fliste Shpendi, derisa po e hiqte peshën me armë dhe me municion nga shpina e tij.

Tani më ata ishin ulur dhe po pushonin. Terri posa kishte filluar të binte, ndërsa pamjen përtej në shpatin tjetër kishte filluar ta mbyste errësira.

Mërgimi e kishte përqendruar shikimin lart mbi kodra, drejt një pike që dukej si gur ndonëse nga terri nuk dallohej mirë. Ç'thua Shpend, do të vijë dita ta shkulim atë gur nga bjeshkët tona?- iu drejtua atij.

Unë kam shpresë, ndoshta do të vonojë, por për ta shkullur po se po, - u përgjigj ai

Mendon se jemi afër fitores?- vazhdoi Mërgimi.

Shumë afër, - u përgjigj me optimizëm Shpendi dhe vazhdoi: për herë të parë kemi një ushtri që lufton në gjithë tokën e Kosovës. Një ushtri me ushtarë shumë të vendosur dhe të pathyeshëm. Paramendo Mërgim, t'i

---

dilet gjithë asaj makinerie vetëm me një automatik, kjo është vendosmëri dhe guxim. Pikërisht këtu e mbështes shpresën në fitore. Morali i ushtarëve tanë është tepër i lartë, ndërsa ai i ushtrisë armike përditë e më tepër po bie. Radhët tona po shtohen, ndërsa ushtarët serbë, çdo ditë po dezertojnë. A nuk janë elemente shpresëdhënëse për ne këto karakteristika? Pastaj, ç'është më kryesorja, ne jemi në tokën tonë, në atdheun tonë, Serbia në Kosovë është kolonialiste dhe një ditë patjetër do të përfundojë hegjemonia e tyre drejt Kosovës. A nuk përfundojnë në fitore luftërat çlirimtare?- iu drejtua Mërgimit.

Edhe unë mendoj ashtu, të paktën historikisht është dëshmuar kjo. Pastaj, një ushtri okupatore që vret gra e fëmijë, humbjen e ka shumë afër. Nga sa kam mundur të informohem, qarqe të caktuara të politikës së sotme në botë kanë filluar ta shohin me një sy tjetër këtë luftë. Nuk u besojnë më rrenave të propagandës serbe. Vrasin fëmijë e propagandojnë në botë goja për vrasjen e "terroristëve". Propagandë të fëlliqët kanë serbët mor Shpend. Ah, - ofshani ai njëherë dhe vazhdoi: vetëm pushka i ndan hesapet me okupatorin, këtë duhet ta dijë çdo shqiptarë që i thotë vetit shqiptarë - foli me zemërim Mërgimi.

Edhe ne s'po ia lëmë mangët aspak, ta shohësh se sa ushtarë serbë vriten për çdo ditë në Kosovë, por këta janë horra dhe nuk i pranojnë publikisht humbjet, ngase pastaj nënat serbe djemtë e tyre s'do t'i përcillnin ushtarë. Edhe unë mendoj se vetëm kur t'i largojmë ata gurë nga atje, ndërsa Serbisë t'ia shkulim nga mendja idenë hegjemoniste kundrejt tokave shqiptare dhe ne ta bëjmë shtetin tonë, atëherë do të ketë qetësi në Ballkan, dhe këtë jemi duke e bërë çdo ditë ne UÇK-ja.

Më pëlqen shumë ky optimizëm yti, Shpend. Me serbin nuk ka politikë, çfarë politike mund të bëhet me okupatorin, të ka ardhur te vatra, të vret, të masakron dhe të bëhet politikë me të, më plasin disa politikanë kur

---

kërkojnë që problemet të zgjidhen politikisht. Këtu nuk ka vend për politikë, këtu ka luftë, këtu ka gjenocid, gjenocid i një populli ndaj një populli tjetër dhe këtu gjërat ndahen. Me Serbinë vetëm përmes grykës së pushkës duhet të ndahemi.

Të lumtë! - Tamam ashtu është, - pohoi Shpendi tek po shikonte rreth e rrotull. Më duket se mjaft u errësua dhe tani duhet të nisemi, - urdhëroi ai. Ata u zgjuan nga vendi ku patën pushuar, i hodhën çantat e mbushura me municion mbi shpinë dhe me armët krahut vazhduan rrugën përpjetë kodrës. Hapat e tyre zhurmonin shkrap-shkrap-shkrap, që shoqëroheshin nga zhurma e ujit që rridhte teposhtë bjeshkës. Herë pas here nga ecja e tyre, rrotullohej ndonjë gur që përfundonte në ujin e lumit. Nja gjysmë ore do ta kemi vështirë, deri sa ta kalojmë gurin e kufirit, pastaj përfundojnë këto shpate të rrëpira dhe andej fillojnë fshatrat e Kosovës.

Tani që po i afrohem kufirit, ç'më kaplon një ndjenjë e çuditshme, jo frika, larg këtu pari, u gëzova shumë kur zbrita edhe në Rinas sepse edhe ajo është tokë shqiptare, por tani që po hyjmë në Kosovë, e kam një gëzim të veçantë, ndoshta vitet larg më kanë përmalluar, - foli ai deri sa po e nxirrte pakon e cigareve nga xhepi.

Një rafal automatiku që erdhi nga zona e kufirit në drejtim të Mërgimit dhe Shpendit, e prishi qetësin e udhëtimit përpjetë bjeshkës.

Ulu për toke! - bërtiti Shpendi, deri sa ai u mbështet prapa gurëve që e përcillnin rrugën e hollë gjarpërore rreth rrjedhës së lumit.

Dreqi ta marrë, po si nuk më shkoi mendja fare, qenka thënë shërri i një cigareje të na zënë, dhe e futi me nervozizëm nën rërë.

Po si nuk m'u kujtua fare mua, - tha Shpendi.

Do t'ua kthejmë me zjarr, -Tha Mërgimi, dhe e bëri gati armën.

Jo, - ia preu Shpendi. Ne do ta ndërrojmë drejtimin, do të dalim andej lumin, sepse ata do të granatojnë me siguri.

Ata filluan të tërhiqen nga vendi në drejtim të lumit. Shpendi printe përpara, ndërsa Mërgimi e përcillte hapave të tij. Të shtënat e armëve nga kodrat po vazhdonin në drejtim të tyre, veç ndonjë shkëlqim plumbi dukej kah i përshkonte gurët aty pari.

Uh, u dëgjua një klithmë që e lëshoi Mërgimi, derisa po i hidhte hapat e para në ujën e lumit.

Ç'pate Mërgim?- pyeti Shpendi.

Për hair na qoftë! - Më mori dreqi - u përgjigj ai.

Shpendi u kthye mbrapa dhe iu afrua Mërgimit. Nuk dukej asgjë asaj errësire dhe i shqetësuar tha: - Jam plagosur këtu në krah, - tregoi ai.

Shpendi e mori për krahu dhe së bashku me të kapërcyen lumin dhe dolën përtej në skaj të lumit. Lëshoi çantat e mbushura me municion dhe armët dhe e luti të ulej prapa një guri të madh që ngrihej si mburojë përpara tyre. Plumbi e kishte përshkuar përskaaj krahut, por nuk e kishte prekur ashtin dhe dukej se nuk ishte plagë e madhe. Nga çanta nxori fashën dhe pasi i pastroi plagën, me lëng jodi i lidhi krahun. Gjaku që i rrodhi, duket se pushoi.

Si ndihesh tani?- e pyeti Shpendi.

Jo edhe aq keq. Ka mundur të jetë më keq, po mirë që kalova me këtë, - u përgjigj Mërgimi.

Do të humbësh shumë gjak, si thua? Tani më afër e kemi Kosovën, por ja që kufiri...ndoshta do të ishte më mirë të kthehemi, - propozoi Shpendi.

Jo, nuk ndihem keq. Plaga nuk është edhe aq serioze, një gërvishtje e vogël,- tha Mërgimi. Sa për t'ia larguar shqetësimin Shpendit, më duket se krismat pushuan dhe ne, mirë është të vazhdojmë rrugën, - propozoi ai.

Sikur ma fsheh dhembjen Mërgim, - tha Shpendi.

Jo, Shpend. Vërtetë jam mirë, - i drejtua atij. Prij përpara dhe çantën bjerma mua. Jemi ca të lagur dhe mirë të ecim përpara.

Çantën nuk ta jap. Do të ecim këndeje lumit, do të mendojnë se jemi kthyer mbrapa, pastaj kësaj luginë përpjetë jemi më të sigurt. Është terren pak i rrëpirë dhe kalohet pak me vështirësi, por është më sigurt. Na mbulojnë edhe këto kaçuba lisash e dëllinja, po ti si ndihesh?- iu kthye Mërgimit.

Mirë, mirë. Pakëz më djeg, por nga plaga e lidhur, gjakderdhja ka pushuar. Tani që po i afrohem Kosovës më duket se po fluturoj.

Duket se ushtarët serbë kërkojnë matanë, - tha Shpendi. E dëgjon klithmën e qenit, por ne tani jemi larg, pastaj na ndan lumi. Edhe dhjetë minuta dhe do të dalim andej kufirit, pastaj bjeshka fillon të zbrësë teposhtë deri në fshatin e parë të Kosovës dhe do të ndalemi diku.

Ata vazhduan rrugën nëpër zonën e kufirit në heshtje që dëgjoheshin vetëm hapat e lehta të tyre. Kur u ngjitën në majën e bjeshkës, filluan të duken drita që vezullonin fshatrave të para afër kufirit.

Shpend! - thirri me zë të ulët Mërgimi, i shohë disa drita atje poshtë.

Është fshati i parë i Kosovës afër kufirit. Tani më jemi në brendinë e territorit të Kosovës, gurët e kufirit kanë ngelur mbrapa.

Mërgimin e kaploi një ndjenjë gëzimi, ndonëse plaga e ngacmonte me dhimbje. Ai sikur e kishte harruar atë.

Ke të ftohtë?- e pyeti Shpendi.

Jo, aspak - tha ai, por ti bjerma çantën se t'u bënë shumë rëndë ato.

Ata po ecnin drejt fshatit prej nga vinte shkëlqimi i dritave. Aty tek skaji i pyllit ku fillonin edhe shtëpitë e para të fshatit u ndalën dhe po e vëzhgonin terrenin. Një lehje e qenve po vinte vazhdimisht nga brendia e fshatit që e prishte qetësinë e asaj nate korriku. U ndalën në skaj të pyllit pranë një lisi, lëshuan çantat dhe armët dhe po vëzhgonin.

Mërgim, ti do të presësh këtu, ndërsa unë do të kërkoj ndihmë diku në fshat.

Mirë tha ai,- dhe u ul pranë një lisi.

Derisa Shpendi po largohej, Mërgimi ishte ulur dhe po e kontrollonte plagën e lidhur në krah. Fashat ishin përplot të skuqura nga gjaku që kishte rrjedhur. Tani që kishte filluar të ftohej, ajo po i therte gjithnjë e më tepër, ndërsa gjakun që e kishte humbur, Mërgimin e bënte të mos ndihej edhe aq mirë, megjithatë ai mbahej. Derisa po i ndërronte fashat, me vete pëshpëriti: eh moj e uruar, luftë është, Kosovë i thuhet këtej, si thonë kot "tokë gjaku". Këtu maten burrat, po ti rridh, rridh se nuk më ligështon.

Mërgimi i ndërronte fashat, ndërsa atje në skaj të pyllit Shpendi i ishte afruar oborrit të një shtëpie në skaj të fshatit. Lehja e një qeni, në oborrin e asaj shtëpie, një siluetë njeriu andej përtej e nxori nga dera e shtëpisë. Ai e ndezi dritën përpara derës dhe po vëzhgonte në drejtim të lehjes së qenit.

A doni miq, o i zoti i shtëpisë? - thirri Shpëtimi nga skaji i një gardhi që e rrethonte atë shtëpi.

Urdhëroni e mirë se vini! – u dëgjua një zë burri nga andej, duke iu afruar gardhit prej nga vinte zëri.

Jam ushtar i UÇK-së, - tha Shpendi.

Mirë se të ka prurë atdheu, o trim! - tha i zoti i shtëpisë derisa i zgjati dorën Shpendit.

Kam një hall, - tha Shpendi dhe u ndal për një çast. Atje përkaj pyllit, e kam një shok të plagosur dhe sonte patjetër më duhet ta arrijë spitalin ushtarak të UÇK-së.

Do të kthehem menjëherë tha i zoti i shtëpisë. Ai u kthye brenda në shtëpi dhe në çantën e tij hodhi ca bukë e djathë, edhe armën krahut dhe ashtu duke vrapuar u kthye te Shpendi.

Të nxorëm punë, - tha Shpendi.

Të lutem, mos e thuaj atë fjalë! - Lufta na takon të gjithëve ashtu siç na takon liria. Më fal se nuk u prezantuam. Mua më quajnë Sharr, edhe unë jam ushtar i UÇK-së. Këto dy ditë u gjenda në pushim, po ju vini nga Mërgimi?-pyeti Sharri.

Mua më quajnë Shpend. Kam qenë në Mërgim, por jam kthyer që nga fillimi i luftës në Kosovë. Shokun që kam atje e quajnë Mërgim. Ai kthehet nga Mërgimi, ndërsa për mua kjo rrugë nuk është hera e parë.

Është rëndë i plagosur? - pyeti Sharri.

Jo edhe aq lehtë. Plumbi i ka kapur krahun, por për fat jo edhe ashtin. Pastaj ka humbur gjak, por ende mbahet dhe nuk jepet lehtë ai. Na zuri prita në kufi, - i tregoi Shpendi, derisa po e bënin rrugën bashkë, në drejtim të skajit të pyllit ku po priste Mërgimi.

Mërgim! - thirri me zë të ulët Shpendi, dhe tek sa po afroheshin.

Ja ku jam! - u përgjigj Mërgimi nga skaji i pyllit.

Me mua është edhe Sharri, ai do të na shoqëroi për rrugë, po ti si ndjehesh?- e pyeti ai.

Mirë, mirë, edhe i fortë bile, - tha ai, për t'ia larguar shqetësimin Shpendit.

Mirë se na vjen o trim! Këtej me plumba ju presim, nuk thuhet pa arsye "tokë e gjakut", po si të kemi?- foli Sharri dhe iu hodh në përqaftim.

Jo edhe keq. Një copëz e vogël në mish, për të na e kujtuar se po hymjë në Kosovën e kuqe, mor Sharri, po ju kemi edhe më të fortë juve këtu në Kosovë.

Çdo ditë e më të fortë, bashkë me ju për ta mundur Serbinë, - ia preu Sharri.

Heu të lumtë ajo gojë! - foli zëshëm Mërgimi.

Këtej e tutje na prinë Sharri, - ndërpreu Shpendi.

Faleminderit Shpend! - tha Sharri, dhe i mblidhnin çantat dhe pajisjet tjera, duke i ngarkuar mbi shpinë. Fshatit do t'i biem përskaj dhe do të ecim maleve. Nëpër pikat e kryqëzimit të asfaltit që çon rrugëve të fshatrave nuk mund të kalojmë, sepse mund të ketë blinda serbe që i ruajnë ato. Këto ditë kishin një konfrontim disa ushtarë tanë me ushtrinë serbe rreth këtyre fshatrave. Ushtarët tanë u gjendën në rrethim, kështu që plasi luftë dhe zgjati gati tërë ditën. Dy nga ushtarët tanë ranë në këtë luftë, ndërsa nga ata pati mjaft të vrarë, në mesin e tyre edhe një kapiten nga Serbia që e komandonte ushtrinë e tyre, pastaj ata u tërhoqën. Këto ditë është shtuar dhuna dhe kontrolli ndaj këtyre fshatrave, - tregoi Sharri, dhe me një kujdes të shtuar po e vazhdonin rrugën.

Po si i keni punët me armatim mor Sharr?- pyeti Mërgimi.

Tanke e topa nuk kemi, por të tjerat i kemi. T'ju kemi juve atje në Mërgim dhe do t'i kemi të gjitha por është pakëz vështirë për bartjen e tyre deri në Kosovë. Mbi të gjitha, kemi moralin për luftë, sepse e drejta qëndron në anën tonë. Kjo është arma jonë më e fortë, - tha Sharri.

Armikun gjithsesi do ta përzëmë, apo jo Sharr? - foli me optimizëm Mërgimi.

Patjetër, kjo është edhe bindja e çdo ushtari të UÇK-së këtu në Kosovë, t'i shohësh radhët e saj se si rriten çdo ditë me ushtarë të rinj e vullnetarë nga mërgimi, ndërsa serbët gjithnjë e më tepër po dobësohen. Ata nuk i publikojnë shifrat e dezertorëve të tyre nëpër media dhe as që guxon ndonjë medium informativ t'ua publikojë shifrat e të vrarëve apo dezertorëve të ushtrisë së tyre, i mbajnë të gjitha mediumet informative nën kontroll të rreptë dhe luftën propagandistike e udhëheq vetë sistemi ushtarak në Serbi, megjithatë e vërteta po depërton në botë, ndërsa sundimit serb mbi Kosovë po i afrohet fundi. Ashtu është mor Sharr. Edhe amerikanët, pas kthimit të Hollbrukut nga Kosova, kanë tjera shenja në

---

politikën e tyre kundrejt dhunës që ushtron Serbia ndaj popullit shqiptarë në Kosovë dhe kjo është shenjë e mirë se lufta jonë çlirimtare ka filluar të shihet me sy pozitiv nga qarqe të caktuara në botë.

Udhëtimi i të tre ushtarëve të UÇK-së po vazhdonte, ndërsa bisedat bëheshin gjithmonë me ton të kontrolluar që të mos dëgjohej zëri larg.

Duhet të ndërrojmë rrugë, - tha Sharrri. E shihni atë dritë cigareje atje tek udhëkryqi i asfaltit që ndan rrugët e fshatrave. Do ta mundojmë edhe Mërgimin ca, por jemi të detyruar. Atje bëjnë rojë vazhdimisht dhe disa autobllinda të serbëve rrinë pa ndërprerë në udhëkryq.

Do të binim në pritë përsëri Sharr. Po të mos ishte ti, ka ditë që s'e kam marrë këtë rrugë dhe këto ndërrime të pozicioneve të serbëve, do të më nxirrnin në pritë, - shtoi Shpendi.

Për mua mos e keni dert fare. Jam ende i fortë por çanta ime t'u bë pak si tepër mor Sharr.

Mos e fol atë fjalë, - ndërpreu Sharrri, ta marrë djalli, po ju qenkeni edhe të lagur qull! Po, si nuk më tregove fare Shpend? - foli me shqetësim Sharrri.

Ecim tani, vazhdo e na prij - tha ai.

Ka shumë vite që gjendeni jashtë atdheut?- pyeti Sharrri.

Ikin vitet shpejtë. Lufta me jetën është shumë më e vrullshme atje. I lamë eshtrat mor Sharr dherave të huaj. Djem të ri ikëm, po kthehemi flokëbardhë në Kosovë, po mirë u bë që erdhi kjo ditë.

Jemi afër zonës së lirë tani. Edhe pak kilometra dhe do të hyjmë në zonë që kontrollohet nga UÇK-ja. E sheh atë kodër atje, në majën e saj të ndezur një dritë, është repetitori i televizionit të Prishtinës, tani i okupuar nga serbët, edhe atje janë vendosur ata. Poshtë shkëlqejnë dritat e qytetit.

Ah sa më ka marrë malli mor Sharr! - Ka dhjetë vjet që nuk kam shkelur në atë qytet. E di sa mall ndjej që të paktën një herë të pi pak ujë në kroin e Shatërvanit, po si qëndron puna me qytetin?-pyeti Mërgimi.

Në përkrahjen e luftës mendon?- deshi të qartësohej në pyetjen e Mërgimit, Sharri.

Po, po, aty e pata, - pohoi Mërgimi.

Ç'të them, në disa pjesë të qytetit, jeta zhvillohet normalisht, kuptohet atyre që u kanë interesuar vetëm interesat personale e jo atdheu, as që u intereson për luftën, ndërsa shumica e paralogjeve të qytetit i kanë djemtë maleve dhe kuptohet, edhe familjet brenda në qytet i kanë të rrezikuara, pastaj kemi djem që veprojnë brendapërbrenda në qytet dhe bëjnë shumë punë në shërbim tonin, ndërsa popullata që gjendet jashtë zonës së lirë është tepër e pasigurt.

Po me kolaboratorët, si qëndron puna?- vazhdoi Mërgimi.

Ha-ha-ha! - qeshi Sharri. Edhe Shpendi që nuk po fliste por vetëm po dëgjonte, i doli një buzëqeshje.

Ata kanë bashkëpunuar me armikun dhe nuk i shkëputin lidhjet aq lehtë. Ndoshta e kanë forcuar bashkëpunimin, por po u vjen fundi ngadalë edhe "miqësisë" së tyre me okupatorin. Do t'i shkurorëzojmë ngadalë, - vazhdoi Sharri.

Më fal se të lodha Sharr, po me partitë, si i keni punët këtu në Kosovë? - shtoi Mërgimi.

Do të ishte me fat, po të mos i kishim fare, po ku ka politikë me shkaun mor Mërgim. Të vret, të masakron, dhe dikush i thotë, eja bëjmë politikë, kjo është e tmerrshme dhe më beso, unë mbaj frikën se do të copëtohem i do ta kemi shumë vështirë me shkaun.

Ha-ha! - u qesh në vete Mërgimi. Të njëjta probleme i kemi edhe ne atje në mërgim, ndoshta jashtë më mirë do të kishte qenë të ekzistonte një lob shqiptar për diasporën, se sa partitë. Do të ishim shumë më të bashkuar dhe shumë më lehtë do ta kishim në luftë me shkaun.

Bukur dhe shumë më lehtë do ta kishim, - tha Sharri.

U larguam mjaft nga udhëkryqi, - ndërpreu Shpendi.

Je shumë vigjilent, Shpend. Ne humbëm në bisedë dhe të harruam ty fare, - iu përgjigj Sharri.

Jam i mësuar të bredh mendimeve shpesh, - tha ai.

Ndoshta për nusen po mendoje, - ia priti Mërgimi, - dhe ia plasën gazit.

Ata po e vazhdonin rrugën, ndërsa qetësinë e asaj nate e prishnin hapat e tyre dhe fluturimi i ndonjë zogu aty pari.

Jemi afër. Edhe pakë do të hyjmë në zonën e lirë, - tha Shpendi.

Sa s'po fluturoj nga gëzimi, mor Shpend. Ta kesh një zonë të lirë në Kosovë, unë nuk po mund ta imagjinoj. Dikur as si individ nuk mund të qëndroje ilegal në Kosovë, sot kemi territore të lira në tokën e Kosovës. Kjo është guxim, trimëri, ka djem ky popull, prandaj e them liria është në forcën dhe vendosmërinë e kësaj rinie, - foli Mërgimi plot emocione.

Tamam ashtu është Mërgim, - pohoi Sharri. Sot kemi zona që për çdo ditë i zgjerojmë dhe një ditë do ta kemi të lirë gjithë territorin e Kosovës.

Hë, po të lumtë ajo gojë! - uroi ai. Bukur e the, se si më duket kur e mendoj se këmbë e ushtarit serb nuk hyn në ato zona, dhe i lirë valon flamuri shqiptar, që pranë e nderojnë ushtarë e UÇK-së me emblemat e kuqe mbi ballë, po ku ka gëzim më të madh. Më besoni mor djem, zemra më bëhet mal, më duket se po rilind. Tani më shumë se kurrë po e ndjej largësinë time nga atdheu dhe shokët.

Edhe ata do të gëzohen me siguri, - tha Sharri.

E ke paralajmëruar kthimin tënd, Mërgim? - pyeti Shpendi.

Jo fare, as nëna nuk e di. Ah sa mall ka ajo, - dhe ofshau thellë kur i tha këto fjalë. Sa lot ka derdhur e shkreta në pritjen time, se kur do të kthehem, dhe ja erdhi dita të kthehem me rroba ushtarake, lum ne që e pritëm këtë ditë, - uroi ai.

Ke dhimbje, Mërgim?- pyeti Shpendi.

Nuk e ndjej fare, - u përgjigj ai.

Shpendi, na prijë tani ti, i njeh më mirë këto anë, - tha Sharri.

Shpendi e Sharri i ndërruan vendet, dhe në krye të treshes doli Shpendi, kurse Mërgimi ngeli në mes, duk e vazhduar rrugën drejt zonës së lirë të shpallur nga UÇK-ja.

Ndal! - u dëgjua një zë nga përtej istikameve.

Jam unë Shpendi, - u përgjigj ai, derisa i ndali hapat dhe po qëndronin në vend.

Ushtari nga pozicioni ku ishte, sikur e njohu zërin e Shpendit dhe nga andej thirri: - Mirë se vjen o trim!

Si gjithmonë me shokë! - tha Shpendi.

Ushtari doli nga pozicioni dhe derisa po afrohej, tha: Mirë se erdhët në zonën e lirë, vëllezër!

Mirë se ju gjetëm! Gëzueshëm u përgjigjën të tre me një zë.

I kujt je mor trim? - pyeti Mërgimi, dhe iu afrua fare pranë ushtarit.

Edhe pse nuk po të shoh sa duhet bacë, po të njoh nga zëri. Të kemi pritur dhe ja, erdhi dita të na kthehesh në kohë lufte, po ty si të kemi bacë?- pyeti ushtari.

Mirë o trim, mirë, po ti i Frashërit je? - Pyeti ai derisa po takohej me ushtarin.

Po bacë, - u përgjigj Albani.

Burrë qenke bërë mor trim, pastaj edhe zëri të qenka trashur.

Alban! - Baca është i plagosur dhe ne duhet të nxitojmë sa më shpejt deri në spitalin ushtarak, - ndërpreu Shpendi.

Je keq, bacë? - pyeti Albani.

Jo edhe aq, - u përgjigj shkurt Mërgimi.

Ai nuk jepet, por plaga është plagë. Ka humbur shumë gjak dhe ne duhet të nxitojmë, pastaj jeni edhe të lagur, - iu drejtua Sharri Mërgimit.

Nxitoni pra, - iu drejtua atyre Albani. Prapa pozicioneve tona e kemi edhe xhipin, me të do të arrijmë shpejt deri në spitalin ushtarak.

Albani ua dha detyrat ushtarëve tjerë nëpër pika dhe u nisën rrugëve malore të ndërtuara nga UÇK-ja për nevojat e saj. Terri i natës shpërndahej dritave të xhipit me të cilin po udhëtonin ata. Tani më Mërgimi ndihej më mirë dhe pushonte në ulësen e xhipit. Dritat nëpër fshat dukeshin si xixëllonja nga ana tjetër e kodrës, ndërsa Mërgimi po i shikonte me shumë mall se si shkëlqenin lagjeve të fshatit. Gjatë tërë kohës sa po i afroreshin fshatit, Mërgimi i kujtonte vitet e rinisë së shkuar në fshat. E ndjente rëndë mungesën e viteve që i kishin ikur larg vendlindjes. Përpara derës së një shtëpie të madhe, atje në krye të fshatit, të improvizuar, spitali ushtarak për nevojat e UÇK-ë gjatë luftës. Prisin disa djem e vajza me mantele të bardha, të cilat paraprakisht i kishte lajmëruar Albani përmes radiolidhjes.

Mirë se vini në spitalin ushtarak të Zonës së Vërrinit bacë! - Foli njëri nga mantelbardhët. Jam doktor Sherifi, - tha ai dhe u përshëndet me ta. Do të kishim pasur dëshirë që ne t'ju vizitonim në shtëpinë tuaj, e jo ju neve, por ç't'i bësh... këtu bëhet luftë.

Luftë, mor doktor, luftë! - Edhe ne jemi pjesë e kësaj lufte dhe, edhe mund të vritemi. Liria kërkon gjak, dhe ne, që kur e kemi nisur këtë punë, i kemi planifikuar të gjitha, edhe vdekjen.

Tamam ashtu bacë! - Foli doktori, derisa po e shoqëronte Mërgimin drejt derës së hyrjes për në spitalin ushtarak.

Malësi e Vërrinit, 27.8. 1999

Gëzim Ajgeraj

Shtigjet e bardha

Lektor: Ilam Berisha, prof.

Radhitja kompjuterike: Ardian Ajgeraj

16 faqe: 10.5 x 14.8

Tirazhi: 500

Të drejtat e rezervuara për autorin

GA 19670608-06-25